

РЕШЕНИЕ НА СЪДА

11 март 2003 година*

„Неприложимост на правото на Общността спрямо задължителната военна служба –
Равно третиране на мъжете и жените - Член 2 от Директива 76/207/ЕИО – Ограничение
за мъжете на задължителната военна служба в Германия – Неприложимост на
директивата.”

По дело C-186/01

с предмет преюдициално запитване, отправено до Съда на основание член 234 ЕО, от
Verwaltungsgericht Stuttgart (Германия) в производството, висящо пред този съд между

Alexander Dory

и

Bundesrepublik Deutschland

относно тълкуването на член 2 от Директива 76/207/ЕИО на Съвета от 9 февруари 1976
г. относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените по
отношение на достъпа до заетост, професионалната квалификация и развитие, и
условията на труд (ОВ 1976 г., L 39, стр. 40) и, по общо, относно съвместимостта с
правото на Общността на ограничението за мъжете на задължителната военна служба в
Германия,

СЪДЪТ,

в състав: г-н G. C. Rodríguez Iglesias, председател, г-н J.-P. Puissochet (докладчик), г-н
M. Wathelet, г-н R. Schintgen и г-н C. W. A. Timmermans, председатели на състав, г-н C.
Gulmann, г-н D. A. O. Edward, г-н P. Jann и г-н V. Skouris, г-жа F. Macken и г-жа N.
Colneric, г-н S. von Bahr и г-н J. N. Cunha Rodrigues, съдии,

генерален адвокат: г-жа C. Stix-Hackl,

секретар: г-н H. A. Rühl, главен администратор,

като има предвид писмените становища, представени:

- за Bundesrepublik Deutschland и германското правителство от г-н W-D. Plessing и г-жа
B. Muttelsee-Schön, в качеството на представители,

- за френското правителство от г-н R. Abraham, г-жа C. Bergeot-Nunes и г-н C.
Chevallier, в качеството на представители,

- за финландското правителство от г-жа T. Rynnä, в качеството на представител,

* Език на производството : немски.

- за Комисията на Европейските общности от М. J. Sack и г-жа N. Yerrell, в качеството на представители,

предвид доклада от съдебното заседание,

след като изслуша устните становища на г-н Dory, за когото се явяват адв. W. Dory и адв. C. Lenz, Rechtsanwälte, на германското правителство, за което се явява г-н W.-D. Plessing, подпомаган от г-н C. Tomuschat, Sachverständiger, на финландското правителство, за което се явява г-жа T. Pynnä, и на Комисията, за която се явява г-н J. Sack, по време на съдебното заседание от 16 април 2002 г.,

след като изслуша заключението на генералния адвокат по време на съдебното заседание от 28 ноември 2002 г.,

постанови настоящото

Решение

1. С Определение от 4 април 2001 г., постъпило в секретариата на Съда на 30 април същата година, Verwaltungsgericht Stuttgart отправя на основание член 234 ЕО, преюдициален въпрос относно тълкуването на член 2 от Директива 76/207/ЕИО на Съвета от 9 февруари 1976 г. относно прилагането на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до заетост, професионалната квалификация и развитие, и условията на труд (ОВ 1976 г., L 39, стр. 40) и, по общо, относно съвместимостта с правото на Общността на ограничението за мъжете на задължителната военна служба в Германия.

2. Този въпрос е повдигнат в рамките на производство между г-н Dory и Bundesrepublik Deutschland по повод решение на Kreiswehrrersatzamt Schwäbisch Gmünd (окръжна наборна служба, наричана по-нататък „KSG”), която отказва да го освободи от записване в наборните списъци и от задължителна военна служба.

Правна уредба

Право на Общността

3. Съгласно член 2 ЕО:

„Общността има за своя задача, чрез създаването на общ пазар и на икономически и валутен съюз и чрез осъществяването на общи политики или дейности, посочени в членове 3 и 4, да насърчава в рамките на Общността хармонично, балансирано и устойчиво развитие на икономическите дейности, високо равнище на заетост и социална закрила, равенство между мъжете и жените, устойчив неинфлационен растеж, висока степен на конкурентоспособност и сближаване на икономическите показатели, високо равнище на защита и усъвършенстване на качеството на околната среда, повишаване на жизнения стандарт и качеството на живот и икономическо и социално сближаване и солидарност между държавите-членки.”

4. Член 3, параграф 2, ЕО предвижда, че в рамките на дейностите, посочени в параграф 1 от настоящия член, които се провеждат за постигане на целите, предвидени в член 2

ЕО, „Общността се стреми да премахне неравенствата и да насърчава равенството между мъжете и жените.”

5. Съгласно член 13 ЕО:

„Без да се засягат другите разпоредби на настоящия договор и в рамките на правомощията, предоставени от него на Общността, Съветът, като действа в единодушие по предложение на Комисията и след консултиране с Европейския парламент, може да предприеме съответни действия за борба с дискриминацията, основана на пол, расов или етнически произход, религия или вероизповедание, физически недъг, възраст или сексуалната ориентация.”

6. Съгласно член 141, параграф 1, ЕО:

„Всяка държава-членка гарантира прилагането на принципа на равно заплащане на работниците от мъжки и женски пол за една и съща работа или за работа с една и съща стойност.”

7. Член 141, параграф 3, ЕО предвижда:

„Съветът, действайки в съответствие с процедурата, предвидена в член 251 и след консултиране с Комитета по икономическите и социалните въпроси, приема мерки за гарантиране прилагането на принципа за равни възможности и еднакво отношение към мъжете и жените по въпросите на заетостта и професията, включително и на принципа за равно заплащане за една и съща работа или за работа с една и съща стойност.”

8. Директива 76/207 предвижда в своя член 1, параграф 1:

„Настоящата директива има за цел прилагането в държавите-членки на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до заетост, включително повишение, и до професионална квалификация, както и по отношение на условията на труд и, в съответствие с условията, предвидени в параграф 2, на социалното осигуряване ...”

9. Член 2, параграфи 1 - 3 от тази директива гласи, както следва:

„1. По смисъла на последващите разпоредби, принципът на равното третиране означава липсата на всякаква дискриминация, основана на пола, пряко или непряко, в частност чрез позоваване на брачното или семейното положение.

2. Настоящата директива не накърнява правото на държавите-членки да изключат от приложното Ж поле професионалните дейности и, евентуално, обучението за тяхното извършване, за които полът представлява определящ фактор, поради тяхната същност или условията, при които се извършват.

3. Настоящата директива не накърнява разпоредбите относно закрилата на жените, по-специално по време на бременност и майчинство.”

10. Съгласно член 3, параграф 1 от Директива 76/207:

„Прилагането на принципа на равното третиране означава липсата на всякаква дискриминация, основана на пола, при условията за достъп, включително на критериите за подбор, до всяка една работа и длъжност, независимо от сектора или отрасъла на действие, и до всички нива на професионалната йерархия.”

Национално законодателство

11. На основание член 12а от Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (Основен закон на Федерална република Германия, във версията публикувана в BGBl. 2000 I S., стр. 1755, наричан по-нататък „Grundgesetz”):

„1. Мъжете, навършили осемнадесет години, са длъжни да служат във въоръжените сили, във федералната гранична полиция или в група за гражданска защита.

...

4. Ако, по време на отбрана, нуждите по отношение на цивилна служба на цивилните санитарни заведения и военни болници не могат да бъдат задоволени на доброволчески принцип, тези служби могат да бъдат възложени на жените на възраст от осемнадесет до петдесет и пет години със или съгласно закон. Те в никой случай не могат да бъдат задължени да изпълняват въоръжена служба.”

12. Wehrpflichtgesetz (Федерален закон за военната служба), във версията от 15 декември 1995 г., приложим от 1 януари 1996 г. (BGBl. 1995 I, стр. 1756, наричан по-нататък „Закон за военната служба”), предвижда в параграф 1 от своя член 1, наречен „Закон за задължителната военна служба: Общо задължение за отбиване на военна служба”:

„Подлежат на задължителна военна служба в Германия всички мъже, навършили осемнадесет години, които са германци по смисъла на Grundgesetz...”

13. Съгласно член 3, параграф 1 от Закона за военната служба, „задължението да отбиват военна служба се изпълнява чрез задължителната служба или, в случаите, посочени в член 1 от Kriegsdienstverweigerungsgesetz (Закон за отказ да се изпълни военната служба) от 28 февруари 1983 г. (BGBl. I, стр. 203), чрез цивилната служба ...”

Главното производство и преюдициалния въпрос

14. Г-н Dogu е роден на 15 юни 1982 г. След като получава през септември 1999 г. въпросник преди медицинския преглед, предназначен да определи годността му за военна служба, той е поискал от KSG да бъде отписан от наборните списъци и освободен от задължителна военна служба. В подкрепа на молбата си той е изтъкнал, че Законът за военната служба противоречи на правото на Общността, като се позовава на Решение от 11 януари 2000 г. по дело Kreil (C-285/98, Recueil, стр. I-69), в което Съдът постановява, че жените не могат да бъдат изключени от достъп до всички длъжности в германската армия.

15. С Решение от 3 февруари 2000 г., KSG отхвърля тази молба, като отбелязва, че решението по дело Kreil, посочено по-горе, се отнася само до доброволния достъп на жените във въоръжените сили, а не до въпроса за задължителната военна служба, и че

задължението за отбиването на тази служба продължава да бъде от изключителната компетентност на държавите-членки.

16. Жалбата на г-н Dory срещу това решение е отхвърлена от Wehrbereichsverwaltung (окръжна военна администрация). Заинтересованият тогава сезира Verwaltungsgericht Stuttgart, пред който поддържа тезата, че обстоятелството, че жените имат достъп до военни длъжности съгласно решението по дело Kreil, посочено по-горе, но са освободени от задължението да отбиват военна служба, докато това задължение е наложено на мъжете, противоречи на принципа на равенство и представлява незаконна дискриминация по отношение на мъжете.

17. Ответникът по главното производство поддържа тезата, че разпоредбите на Договора за ЕО не позволяват да се счита задължителната военна служба за дейност от сферата на правото на Общността. Организацията на тази служба е от компетентността на всяка държава-членка. Нито член 3, параграф 2, ЕО и член 13 ЕО, които не създават сами по себе си основа за предоставяне на компетентност на Общността, а само определят условията за осъществяване на компетенции, предоставени от други разпоредби, нито член 141 ЕО и Директива 76/207, които се отнасят единствено до професионалните дейности, не могат да бъдат приложими в конкретния случай.

18. Verwaltungsgericht Stuttgart изразява съмнение относно упоменатите аргументи. Той подчертава, от една страна, като се позовава на Решение от 7 декември 2000 г. по дело Schnorbus (C-79/99, Recueil, стр. I-10997), че отбиването на военната служба забавя достъпа на мъжете до работа и професионално обучение и следователно би могла да бъде дискриминация, основана на пола, по смисъла на член 2, параграф 1 от Директива 76/207. От друга страна, той преценява, че тази разлика в третирането може да се счита за специфично предимство в полза на жените, което компенсира периодите на прекъсване на работа, свързани с майчинството и възпитанието на децата.

19. При тези условия Verwaltungsgericht Stuttgart преценява, че е необходимо Съдът да уточни обхвата на правото на Общността в дадения случай. Той решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„По-специално по отношение тълкуването на член 2 от Директива 76/207/ЕИО ..., противоречи ли на правото на Общността фактът, че в Германия военната служба е задължителна само за мъжете?“

20. На 26 септември 2001 г. г-н Dory получава повиквателно, според която той трябва да започне да отбива военната си служба между 1 и 5 ноември 2001 г.

21. С писма от 28 септември 2001 г., г-н Dory предявява иск пред препращата юрисдикция и пред Съда, като иска да получи отлагане на изпълнението на това повиквателно. С Определение от 19 октомври 2001 г., препращата юрисдикция удовлетворява тази молба. С Определение от 24 октомври 2001 г. по дело Dory (C-186/01 R, Recueil, стр. I-7823), Съдът обявява молбата за недопустима.

По преюдициалния въпрос

Становища, представени на Съда

22. Г-н Dogu изтъква, че задължителната военна служба има за следствие да не позволи упражняването на професия по време на периода, когато той я изпълнява, и да забави достъпа му до професионална дейност. Тази служба следователно влиза в приложното поле на Директива 76/207 и представлява дискриминация, забранена от директивата. Тази служба във всички случаи противоречи на общия принцип на равенство на мъжете и жените, предвиден в член 3, параграф 2, ЕО.

23. Германското правителство подчертава, от една страна, че задължителната военна служба има основно значение във Федерална република Германия. Предназначена да осигури тесен контакт между въоръжените сили и населението и по този начин да гарантира демократичната прозрачност на военния апарат, упоменатата военна служба представлява фактор за последваща интеграция включително между младото поколение на старите и новите Länder. Необходимият наличен състав за защита на територията по време на конфликт не е достатъчен без резервите, които се попълват от отбилите военна служба.

24. Германското правителство поддържа, от друга страна, че военната служба се отнася до сферата на организация на въоръжените сили, основна сфера на обществената власт, която е оставена в компетентността на държавите-членки. То счита, че този анализ е приет от Съда в решенията му от 26 октомври 1999 г. по дело Sirdar (C-273/97, Recueil, стр. I-7403, точка 15) и по дело Kreil, посочено по-горе (точка 15).

25. Във всички случаи то изтъква, че ограничението на задължителната военна служба само до мъжете, дори да се предположи, че тази служба може да влезе в приложното поле на Договора и на Директива 76/207, не противоречи на правото на Общността. Първо, член 3, параграф 2, ЕО, според който Общността има за цел да насърчава равенството между мъжете и жените, се прилага само спрямо специфичните мерки на Общността за тази цел в други юридически рамки. След това, член 13 ЕО няма директен ефект и създава възможност за Съвета да вземе мерки с цел борбата срещу дискриминацията на основата на пола единствено в рамките на компетентността, дадена му от Договора. Накрая, член 141 ЕО и Директива 76/207 регулира единствено трудови отношения, които произтичат от договор между работодател и работник, така че не са приложими спрямо общото задължение за служба, каквато представлява военната служба за донаторниците.

26. Френското правителство счита, че отбиването на редовна военна служба не може да се приравни към заемането на длъжност и следователно не се отнася до социалните разпоредби на Договора, нито до Директива 76/207. Организацията на подобна служба представлява мярка, свързана с националната отбрана, която попада в изключителната компетентност на държавите-членки.

27. Финландското правителство изтъква, че фундаменталните решения относно отбранителната политика са от компетентността на държавите-членки, така както Съдът е отсъдил в решението по дело Kreil, посочено по-горе, и че правото на Общността не е приложимо в главното производство. То поддържа, че във всички случаи задължението за отбиване на редовна военна служба не се отнася до условията за достъп до военната професия и следователно не влиза в приложното поле на Директива 76/207. От друга страна, фактът, че това задължение се отнася само до мъжете, с нищо не накърнява кариерата на жените във въоръжените сили, след като за

тях винаги остава възможността да изпълняват доброволно военна служба и следователно са поставени в същото положение като наборниците от мъжки пол.

28. Комисията смята, че задължителната военна служба е задължение, което произтича от публичното право и има всеобщ характер, което значи, че наборните войници не са поставени в трудово-правни отношения със своя работодател. Тази служба следователно не е от сферата на пазара на труда и по този начин стои извън приложното поле на правото на Общността. То не ограничава повече от това, което е самото му естество, приложното поле на това право. Оттук нататък не е необходимо да се разглежда казуса дали ограничението само до мъжете да изпълняват подобна служба може да бъде оправдано от общите принципи, заложи в Директива 76/207. Спорът в главното производство е много различен от делата, вече разгледани от Съда. Комисията изтъква, че държавите-членки могат впоследствие да се позовават в тази връзка на разпоредбите на член 6, параграф 3, ЕО и на член 5 ЕО, за да може техният суверенитет в областта на отбраната да бъде признат във формата, която произтича от националната им традиция.

Отговор на Съда

29. Да се определи дали ограничението само до мъжете за отбиване на задължителна военна служба е или не е съвместимо с принципа за равно третиране на мъжете и жените, така както го прокламира правото на Общността, предполага първо да бъдат определени условията, в които това право се прилага спрямо дейностите от сферата на организацията на въоръжените сили.

30. Мерките, които държавите-членки предприемат в тази област не са изцяло извън сферата на приложение на правото на Общността поради единствения факт, че са в интерес на обществената сигурност и националната отбрана.

31. В действителност, така както Съдът вече е констатирал, Договорът предвижда дерогации, приложими в случаи, които могат да нарушат обществената сигурност, единствено в членове 30 ЕО, 39 ЕО, 46 ЕО, 58 ЕО, 64 ЕО, 296 ЕО и 297 ЕО, които се отнасят до изключителни и точно определени случаи. Не може да се направи изводът, че съществува обща резерва, включена в Договора, която изключва от приложното поле на правото на Общността всяка мярка, предприета в областта на обществената сигурност. Да се признае съществуването на подобна резерва извън специфичните условия на разпоредбите на Договора носи риска за накърняване на задължителния характер и единното приложение на правото на Общността (вж., в този смисъл Решение от 15 май 1986 г. по дело Johnston, 222/84, Recueil, стр. 1651, точка 26; Решение по дело Sirdar, посочено по-горе, точка 16, и Решение по дело Kreil, посочено по-горе, точка 16).

32. Понятието обществена сигурност, по смисъла на посочените по-горе членове от Договора, включва едновременно вътрешната сигурност на дадена държава-членка, както в случая с основния спор в решение по дело Johnston, посочено по-горе, и външната сигурност, както в спора по главното производство в решение по дело Sirdar, посочено по-горе (вж., в този смисъл Решение от 4 октомври 1991 г. по дело Richardt и „Les Accessoires Scientifiques», C-367/89, Recueil, стр. I-4621, точка 22; Решение от 17 октомври 1995 г. по дело Leifer и др., C-83/94, Recueil стр. I-3231, точка 26; Решение по

дело Sirdar, посочено по-горе, точка 17, и Решение по дело Kreil, посочено по-горе, точка 17).

33. От друга страна, някои от предвидените в Договора дерогации се отнасят единствено до нормите, които засягат свободното движение на хора, стоки, капитали и услуги, а не социалните разпоредби от Договора, към които се причислява равното третиране между мъжете и жените. Съгласно утвърдената практика на Съда този принцип има общо приложение и Директива 76/207 се прилага спрямо трудово-правните отношения в публичния сектор (вж., в този смисъл Решение от 21 май 1985 г. по дело Комисия/Германия, 248/83, Recueil, стр. 1459, точка 16; Решение от 2 октомври 1997 г. по дело Gerster, C-1/95, Recueil, стр. I-5253, точка 18; Решение по дело Sirdar, посочено по-горе, точка 18, и Решение по дело Kreil, посочено по-горе, точка 18).

34. Съдът също така поддържа, че Директива 76/207 е приложима спрямо достъпа до работни места във въоръжените сили и следва да се провери дали мерките, предприети от националните органи при упражняване на признатото им право на преценка, преследват в действителност целта да се гарантира обществената сигурност и дали те са съизмерими и необходими, за да постигнат тази цел (вж. Решение по дело Sirdar, посочено по-горе, точка 28, и Решение по дело Kreil, посочено по-горе, точка 25).

35. Несъмнено, решенията на държавите-членки относно организирането на въоръжените им сили не могат изцяло да останат извън приложението на правото на Общността, особено в случая, когато става дума за съобразяване с принципа за равно третиране на мъжете и жените по повод трудово-правни отношения, включително по повод достъпа до военни професии. Въпреки това не следва, че правото на Общността определя военната организация на държавите-членки, която има за цел защита на тяхната територия или на основни техни интереси.

36. Действително, самите държави-членки, които са взели мерки за осигуряване на своята вътрешна и външна сигурност, трябва да приемат необходимите решения относно организацията на въоръжените си сили, така както Съдът припомня в своите решения по дело Sirdar (точка 15) и по дело Kreil (точка 15), посочени по-горе.

37. Германското правителство изтъква, че задължителната военна служба има в Германия голямо значение, както в политически план, така и по повод организацията на въоръжените сили. То е изтъкнало в писмените си доводи и в съдебно заседание, че създаването на подобна служба предполага подобряване на демократичната прозрачност на военния апарат, на националното единение, на връзката между въоръжените сили и населението, както и за мобилизацията на наличния състав, необходим на въоръжените сили в случай на конфликт.

38. Подобен избор, който е записан в Grundgesetz, предполага да се създаде задължение за обслужване на интересите на сигурността на територията, дори с цената на нарушаване в някои случаи на достъпа на младежите до пазара на труда. По този начин той има предимство пред целите на политиките, насочени към професионалните перспективи на младите.

39. Решението на Федерална република Германия да осигури част от отбраната си чрез задължителна военна служба е отражение на определен избор на военна организация, към който правото на Общността не е приложимо впоследствие.

40. Вярно е, че ограничаването само до мъжете на задължителната военна служба води за подлежащите на нея до закъснение в развитието на професионалната им кариера, дори ако военната служба позволява на някои наборници да получат допълнителна квалификация или по-късно да имат достъп до военна кариера.

41. Въпреки това, закъснението в професионалната кариера на наборниците е непреодолимо последствие от избора, направен от държавата-членка в областта на военната организация, и е видно, че този избор не влиза в приложното поле на правото на Общността. В действителност, съществуването на неблагоприятни отражения при достъпа до работа не може да има за резултат, без да се засегнат компетенциите на държавите-членки, да принуди въпросната държава-членка да включи и жените в задължението да изпълняват редовна военна служба и следователно да им наложи същите неблагоприятни последици в областта на достъпа до работа или, от друга страна, да отмени задължителната военна служба.

42. Като се има предвид всичко казано по-горе, трябва да се отговори на въпроса на препращащата юрисдикция, че правото на Общността не се противопоставя на това задължителната военна служба да се отнася само до мъжете.

По съдебните разноски

43. Разходите направени от германското, френското и финландското правителство, както и от Комисията, които представят становища пред Съда, не подлежат на възстановяване. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски.

По изложените съображения,

Съдът,

като се произнася по въпроса, отправен от Verwaltungsgericht Stuttgart, с Определение от 4 април 2001 г., реши:

Правото на Общността не се противопоставя на това задължителната военна служба да се отнася само до мъжете.

Подписи

Произнесено в открито съдебно заседание в Люксембург на 11 март 2003 година.

Подписи